

اثر بخشی قصه‌گویی در کاهش پرخاشگری و اضطراب امتحان در پسران پرورشگاه‌های شهر رشت

گلنوش چگنی: کارشناس ارشد روانشناسی بالینی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تنکابن، ایران.

محبوبه چگنی*: کارشناس ارشد روانشناسی بالینی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تنکابن، مازندران، ایران.

چکیده: هدف از پژوهش حاضر بررسی تأثیر قصه‌گویی بر کاهش پرخاشگری و کاهش اضطراب امتحان در پسران پرورشگاه‌های شهر رشت می‌باشد. در چهارچوب روشی "آزمایشی" در قالب یک طرح تحقیق از نوع پیش‌آزمون - پس‌آزمون - پیگیری با گروه کنترل، ۳۳ پسر، ۸ ساله که از بین ۳۴ کودک ۶ تا ۸ ساله که داروی روانپزشکی استفاده نمی‌کردند و تاکنون مورد درمان‌های روانشناسانه قرار نگرفته بودند انتخاب شدند. به طور تصادفی در دو گروه (۱ گروه آزمایشی و ۱ گروه کنترل) جایگزین شدند. دو گروه آزمایش به مدت ۷ جلسه تحت تأثیر متغیر مستقل "قصه‌گویی همراه با بحث" قرار گرفتند و گروه کنترل هیچ مداخله‌ای را دریافت نکرد. بعد از اتمام مداخلات و نیز یک ماه پس از اتمام مداخلات از هر دو گروه آزمون به عمل آمد تا تأثیر متغیر مستقل بر متغیرهای وابسته و داده‌ها با استفاده از روش تحلیل واریانس برای اندازه‌گیری‌های مکرر، (MANCOVA) مورد تحلیل قرار گرفتند. نتایج نشان داد که روش قصه‌گویی همراه با بحث بر کاهش پرخاشگری و کاهش اضطراب امتحان پسران ۸ ساله پرورشگاه‌های شهر رشت مؤثر است. این نتایج قابلیت کاربرد قصه و ساختار آن را در آموزش و درمان مشکلات کودکان نشان می‌دهد.

واژگان کلیدی: قصه‌گویی، قصه، پرخاشگری، اضطراب امتحان، پسران، پرورشگاه.

*نویسنده‌ی مسؤول: کارشناس ارشد روانشناسی بالینی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تنکابن، مازندران، ایران.

(Email: psychologychegeni@yahoo.com)

مقدمه

اصلی‌ترین کنش تعلیم و تربیت این است که، کودکان عادی را به رشد معمولشان برساند و کودکان مبتلا به اختلالات رفتاری و عاطفی و ... را تحت مراقبت‌های ویژه قرار دهد و به این طریق مسیر رشد آنها را هموار سازیم (واحدی و همکاران، ۱۳۸۵). مشاهدات یک روزه، زندگی دانش‌آموزان در مدرسه، در هریک از مقاطع تحصیلی در شهر و روستا در کلاس و به ویژه در حیاط مدرسه که دانش‌آموزان در حال تعامل هستند را آشکار می‌سازد؛ این خشونت‌ها گاه خود را به صورت کلامی، با توهین، تحقیر و لقب دادن و گاه به صورت خشونت‌های جسمانی نشان می‌دهد (بازرگانی و همکاران ۱۳۸۲). پرخاشگری یکی از شایع‌ترین مشکلات کودکان و یکی از دلایل مهم ارجاع آنان به روان‌درمانگران می‌باشد (سوخودولسکی ۲۰۰۴). گزارشات رسانه‌ها از خشونت کودکان در مدارس، نشان می‌دهد که خشونت در مدارس افزایش یافته است (بازرگان و همکاران، ۱۳۸۲). بررسی‌ها نشان داده است که کودکان پرخاشگر، تمایل به ادامه پرخاشگری در بزرگسالی دارند (زایپس، ۱۹۹۹، کازدن، ۱۹۹۷؛ لد و برگس، ۱۹۹۹؛ کریک و همکاران، ۱۹۹۷). پیامدهای نامطلوب رفتارهای پرخاشگرانه (ماسورا و همکاران ۲۰۰۹)، محدودیت‌های کلامی کودکان (رابین جی، ۲۰۰۵)، محدودیت‌های مربوط به استفاده از دارو در روانپزشکی اطفال و نیز هزینه‌های گزاف روان‌درمانی کودکان برای بسیاری از خانواده‌ها، ضرورت توجه و پرداختن به درمان‌های غیردارویی و ارزان‌تر، که قادر باشد مورد اقبال خانواده‌ها قرار گیرد را خاطر نشان می‌سازد. از یک سو، یافته‌ها مبین این است که پرخاشگری و رفتارهای پرخاشگرانه تأثیرات بلندمدت و جبران‌ناپذیری بر کودکان دبستانی به جای می‌گذارد، که از جمله آنها می‌توان به خودپنداره ضعیف و افسردگی (ماسورا و همکاران ۲۰۰۹)، تکانشگری، بیش‌فعالی و طرد شدن از سوی همسالان (استرو و گوالاکسی، ۲۰۰۹)، که خود می‌تواند زمینه‌ساز بسیاری از مشکلات از جمله، اخراج از مدرسه و بزهکاری، تشدید مشکلاتی همچون پرخاشگری، ناسازگاری اجتماعی-عاطفی، بی‌زاری از مدرسه (ووجلوویکس، ۲۰۰۵) شود. علاوه بر آن گرایش به خودکشی (کرات پیترز، ۱۹۹۵) و گرایش به استفاده به مواد مخدر (سالیوان و همکاران، ۲۰۰۶) بیشتر میشود. شناخت این مشکلات نزد کودکان خردسال و مداخله بهنگام می‌تواند از ادامه این رفتارها و تبدیل آنها به اختلال جلوگیری کند (گودوین پیسی و گریس، ۲۰۰۳).

کودکان پرورشگاهی و کودکانی که در مؤسسات نگهداری بزرگ می‌شوند، بخصوص پسران، در معرض اختلالات رفتاری و روانی بیشتری قرار می‌گیرند (چگنی ۱۳۸۹). به نظر می‌رسد تعدد مراقبین و بعضاً بیش از سه مراقب در شیفت‌های کاری متفاوت می‌تواند در ایجاد و افزایش مشکلات مؤثر باشد (بولتون و اسمیت، ۱۹۹۴). مسلماً نصیحت کردن کودکان ساکن در پرورشگاه‌ها و مراکز نگهداری، گاه‌ها تنبیه نمی‌تواند در کاهش پرخاشگری‌های آنان مؤثر باشد (چگنی، ۱۳۸۹). علاوه بر آن به نظر می‌رسد، کودکان و بخصوص پسران علاقه به شرکت در جلسات درمانی ندارند اما کودکان قصه را دوست دارند و از شنیدن آن لذت می‌برند (گوریان، ۱۹۹۷، روشن ۱۳۸۸). بعلاوه کودکان پرورشگاهی به علت نبود کانون‌های خانوادگی و فقدان رابطه‌های خویشاوندی و بعضاً وجود حالات دفاعی در آنها به تغییر و درمان بسیار مقاوم هستند، قصه‌گویی و گفتن داستان‌های خودشان و شنیدن داستان‌های دیگر بچه‌ها می‌تواند در کوتاه‌تر و آرام‌تر کردن دوره‌های سوگ آنان بسیار مؤثر باشد (نصیرزاده، ۱۳۸۹). شلدون کپ (۱۹۹۲) روان‌شناس دیگری که ارزش تمثیل را در روان‌درمانی کشف کرد، در کتاب گورو، تمثیلاتی از یک روان‌درمانگر می‌نویسد: جهان را به صورتی استعاری درک کردن، یعنی ما به یک دریافت شهودی از موقعیت‌ها وابسته‌ایم که در آن ذهنمان آماده دریافت ابعاد نمادین تجربه و معانی متعدد مسئله است؛ که شاید همه معانی با هم موجودند و در کنار هم معانی متفاوتی از آنها استنباط می‌شود.

کودکان با استفاده از قصه و گفتن و شنیدن آن به روابط واقعی، ساختن روابط واقعی و کاهش میزان اضطراب در روابط تسلط پیدا می‌کنند (کوداک، ۲۰۰۲). اضطراب کودکی یکی از شایع‌ترین موارد مراجعه در دوران کودکی و نوجوانی به کلینیک‌های روانپزشکی کودکان بوده و میزان شیوع آن مشابه شیوع آسم در جمعیت اطفال می‌باشد (تمر، ۲۰۰۰). کودکان مبتلا به اختلال اضطراب امتحان، اضطراب شدیدی را تجربه می‌کنند و این اضطراب عملکرد روزانه آنها را به طرز قابل ملاحظه‌ای مختل می‌کند؛ اضطراب امتحان به عنوان یک پدیده متداول و مهم آموزشی رابطه تنگاتنگی با عملکرد اجتماعی و تحصیلی کودکان دارد (مک دونالد، ۲۰۰۱). سادوک، اضطراب امتحان را نوعی اشتغال به خود می‌داند که با خود کم‌انگاری و تردید درباره توانایی‌های خود مشخص می‌شود که در بیشتر موارد به پرخاشگری نیز کشیده می‌شود. هیمن معتقد است اضطراب امتحان در مدارس

ابتدایی با افزایش سن بیشتر می‌شود (۲۰۰۳). خصوصاً این که مدارس آنها در محل نگهداری آنان (پرورشگاه) برگزار شود (برنشتاین، ۱۹۹۶). کودکان مبتلا به اضطراب امتحان، اغلب یک سری از علایم خجالت، دوری‌گزینی اجتماعی، کمبود اعتماد بنفس، ملال و افزایش حساسیت به سرزنش یا طرد را تجربه می‌کنند (دیویدکی، ۲۰۰۰). کودکان پرورشگاهی و خصوصاً پسران در بحث‌های پیرامون قصه‌ها می‌توانند جایگاه امنیت را بیشتر و روشن‌تر ببینند و می‌توان شاهد کاهش رفتارهای چالش برانگیز و اضطراب برانگیز آنها در طول زمان بود (پرو، ۲۰۰۸)؛ از سوی دیگر، در پرورش کودکان مسدول نیز می‌توان به نقش قصه‌ها به خصوص در پسران و نگاهی فراتر به این که می‌توان سرنوشتی محتوم را در پرورشگاه با نقشی دلیرانه عوض کرد و مهارت‌ها و ابزارهای لازم را کسب کرد تا سرنوشت خود را با دست خود رقم بزنند (زایپس، ۲۰۰۹). به نظر می‌رسد می‌توان با استفاده از قصه و روایت‌های شخصی فرد از خود به کاهش رفتارهای پرخاشگرانه و اضطراب برانگیز کودکان کمک شایانی می‌کند (زایپس، ۲۰۰۹)؛ شستمن و ناشول، ۱۹۹۲؛ ارکات، ۲۰۰۱؛ تگلای و روتمن، ۲۰۰۲؛ فرگان، ۲۰۰۲). پارکر (۱۹۹۰)، سه مرحله را در فرآیند درمان کودک از طریق قصه‌ها معرفی می‌کند: مرحله همانند سازی (Similaration): که در این مرحله کودک با شخصیت‌ها و وقایع قصه خواه آنها واقعی یا ساختگی باشند، همانند سازی می‌کند. مرحله تخلیه هیجانی، که کودک از لحاظ هیجانی درگیر قصه می‌شود و به دنبال رها سازی هیجان‌ها خفته می‌گردد و مرحله بینش (Insight)، که طی آن کودک خود و سایر شخصیت‌های مهم زندگیش را در قصه بازشناسی (Recognition) می‌کند و به بینش نسبت به اهمیت تشابهات (Identification)، دست می‌یابد. با کاهش احساس تنهایی و انزوا و افزایش سطح خودآگاهی (Self_ Conscience) و خودفهمی (Self_ Conception) کودک به شهادت بیشتری برای رویارویی با مشکلات خویش نایل می‌آید (برتر، ۲۰۰۴) (به نقل از نصیرزاده، ۱۳۸۶). بنابراین میتوان با استفاده از قصه به کاهش رفتارهای ناسازگارانه کودکان کمک کرد (کوک و همکاران، ۲۰۰۴، پرو، ۲۰۰۸). در واقع، نگرستن به رخدادها از دور می‌تواند به او کمک کند تا پیچیدگی موقعیت را با دفاع کمتر کاهش دهند. مفید بودن استفاده از بحث و کاوش پس از ارائه قصه در کاهش رفتارهای چالش‌انگیز کودکان، نیز گزارش گردیده است (پرو، ۲۰۰۸). براساس نتایج مطالعات انجام شده، انگیزش نظام‌مند باعث کاهش

اضطراب امتحان می‌شود (سعادت و همکاران، ۱۳۹۲). به نظر می‌رسد قصه‌گویی، می‌تواند در بازی‌های آینده کودکان و بازی زندگی، بسیار مؤثر باشد؛ بازی‌هایی لذت بخش و مسؤلانه (زایپس، ۲۰۰۹). در ایران نیز تحقیقاتی هر چند اندک در این مورد انجام گرفته است. کاووس حسن لی و همکاران (۱۳۸۵) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که، بهره‌گیری از اسطوره‌های بومی در داستان‌های کودکان به کودکی که داستان می‌خواند، این امکان را می‌دهد که موجود قدرتمند خود را از میان قهرمانان خود انتخاب کند، در این پژوهش، محقق ابتدا ویژگی‌های موجود قدرتمند را از چشم انداز پرخاشگری مورد بررسی قرار می‌دهد. سپس با توجه به محدودیت بهره‌گیری از اسطوره‌های داستان‌های حماسی ایرانی، به یاددهی و آموزش مهارت و غلبه به مشکلات کودکان می‌پردازد. در پژوهش دیگری نصیرزاده و روشن (۱۳۸۶)، با بکارگیری داستان در کاهش پرخاشگری کودکان دبستانی شهر شیراز به نتایج مشابهی در کاهش پرخاشگری رسیده است. روشن و همکارانش (۱۳۸۵)، در پژوهشی که رفتار ۶۰۰ آزمودنی را در یک دوره ۴ ساله از ۸ تا ۱۳ سالگی مورد مشاهده قرار داده‌اند و دریافتند که کسانی که در ۸ سالگی پرخاشگری بیشتری داشتند در آینده نیز پرخاشگرترند.

روش پژوهش

در پژوهش حاضر، روش آزمایشی به کار رفته است، که در قالب یک طرح تحقیق از نوع پیش‌آزمون- پس‌آزمون- پیگیری با گروه کنترل است. بدین صورت که از گروه‌های آزمایش و کنترل پیش‌آزمون گرفته شد (فرم گزارش معلم و گزارش والدین و پرسش‌نامه اضطراب امتحان) و دو گروه آزمایشی تحت تأثیر متغیر مستقل- قصه‌گویی و قصه‌گویی همراه با بحث- قرار گرفتند و گروه کنترل هیچ مداخله‌ای دریافت نکرد. بعد از ۱۱ جلسه قصه‌گویی و اتمام جلسات، از هر سه گروه پس‌آزمون به عمل آمد تا تأثیر متغیر مستقل بر متغیرهای وابسته- پرخاشگری جسمانی، پرخاشگری واکنشی، پرخاشگری رابطه‌ای و اضطراب امتحان دانسته شود.

جامعه پژوهش و نمونه مورد مطالعه

جامعه آماری پژوهش حاضر، کلیه پسران ۶ تا ۸ ساله پرورشگاهی شهر رشت هستند. حجم نمونه ۴۵ نفر است که به صورت تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند.

روش اجرای پژوهش

پرسشنامه پرخاشگری شهیم و فرم معلم آخن باخ (TRF) (فرم گزارش معلم) و پرسش‌نامه اضطراب

علاوه بر این، به کودکان نیز تکالیفی داده شد که از آن جمله می‌توان به مجسمه‌سازی و کار با خمیر بازی و ساختن مفاهیمی که در داستان به بحث گذاشته می‌شود، مثل عصبانیت، قهر، تنفر، غمگینی، خوشحالی و اضطراب به صورت یک مجسمه‌ای خواه مفهومی و انتزاعی و خواه مجسمه به شکل فرد خاصی باشد. سپس هریک از آزمودنی‌ها راجع به کار خود با کودکان دیگر بحث می‌کند و مفهوم خود را توضیح می‌دهد.

یافته‌ها

جدول شماره ۱: میانگین و انحراف استاندارد ارزیابی سرپرستاران کودکان از پرخاشگری کودکان در سه گروه مورد نظر (۲ گروه آزمایشی و یک گروه کنترل) در دو زمان مختلف

گروه	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	کمترین میزان	بیشترین میزان
قصه‌گویی (پیش از موع)	۱۱	۴۲/۹۰۹۱	۴/۰۸۵۴۵	۳۵	۴۸
پس از موع	۱۱	۵۶/۹۰۹۰	۱۱/۰۷۶۵۹	۴۶	۷۷
قصه‌گویی همراه با بحث (پیش از موع)	۱۱	۴۴/۸۱۸۲	۳/۱۲۴۸۶	۴۱	۵۰
پس از موع (پس از موع)	۱۱	۵۷/۷۲۷۳	۱۱/۰۰۹۹	۳۶	۷۸
گروه کنترل (پیش از موع)	۱۱	۴۳/۸۱۲۱	۴/۲۲۲۱	۳۷	۵۲
پس از موع	۱۱	۴۵/۱۶۳۶	۳/۳۷۵۲	۳۹	۵۵

در گروه آزمایشی قصه‌گویی و قصه‌گویی همراه با مجسمه‌سازی در کاهش پرخاشگری در پیش‌تست و پس‌تست و در مقایسه با گروه کنترل، تفاوت معنی‌داری داشت.

جدول شماره ۲: نتایج آزمون تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر برای ارزیابی مراقبین و معلمان از پرخاشگری کودکان

منبع ارزیابی	منابع تغییر	F	معناداری
مراقبین	تأثیر کلی	۳۵/۳۳	</۰۰۰۱
	تعامل بین عضویت گروهی و پرخاشگری	۱۲/۷۷	</۰۰۰۱
	عضویت گروهی	۵/۰۶	</۰۰۰۱
معلمان	تأثیر کلی	۱۲۶/۴۸	</۰۰۰۱
	تعامل بین عضویت گروهی و پرخاشگری واکنشی	۴۲/۳۱	</۰۰۰۱
	عضویت گروهی	۴/۷۳	</۰۰۰۱

امتحان، به معلمان کلاس‌های اول و دوم و سوم ابتدایی در ۳ پرورشگاه شهر رشت ارائه گردید. که البته تعداد کل این کودکان ۱۵۳ کودک بود. اگر دانش‌آموزی از دیدگاه معلم واجد ملاک‌های پرخاشگری مطابق پرسشنامه مذکور بود؛ پرسشنامه پرخاشگری شهیم (۱۳۸۵) و CBCL (سیاهه رفتاری کودکان آخنباخ) توسط سرپرست آن دانش‌آموز در پرورشگاه تکمیل می‌گردید. کودکی در مقیاس پرخاشگری شهیم نمره یک انحراف استاندارد بالاتر از میانگین (بنابر هنجاریابی گزارش شده شهیم) کسب می‌کرد از سوی دیگر در سایر خرده مقیاس‌های آخنباخ، دارای مشکلات شدید نبود، همچنین در پرسش‌نامه اضطراب امتحان نمره یک انحراف معیار بالاتر از صفر دریافت کرده بودند و مشکل اضطراب امتحان را گزارش کرده بودند، در گروه‌های کنترل و آزمایش بصورت تصادفی قرار دادیم. در طول مدت پژوهش هیچ‌گونه مداخله دارویی و روان‌درمانی دریافت نمی‌کرد، در صورت رضایت مدیر پرورشگاه و روانپزشک مرکز به پژوهش وارد می‌شد. ۴۵ نفر از این کودکان واجد ملاک‌های پرخاشگرانه بودند. سپس این کودکان به طور تصادفی در سه گروه ۱۵ نفره (گروه قصه‌گویی، گروه قصه‌گویی همراه با مجسمه‌سازی و گروه کنترل) جایگزین شدند. در پژوهش حاضر با توجه به مشکل بودن کنترل کودکان پرخاشگر در گروه، آزمودنی‌های دو گروه آزمایش به ۶ گروه ۵ نفره تقسیم شدند. که اجرای متغیر مستقل و اداره هر ۶ گروه به عهده خود پژوهشگر بود و مسئولین پرورشگاه دخالتی نداشتند. در پایان جلسات از هر گروه ۴ نفر (در مجموع ۱۲ نفر) به دلایلی همچون غیبت در جلسات، انصراف آزمودنی‌ها و ... در پس آزمون شرکت نکردند. بنابراین مرحله پس‌آزمون در پژوهش حاضر با ۳۳ نفر (هر گروه ۱۱ نفر) انجام گرفت. پس از احراز روایی برنامه قصه‌گویی و جایگزینی تصادفی آزمودنی‌ها در گروه‌ها، به منظور جلوگیری از افت نمونه و نیز امکان تعمیم دادن نتایج به موقعیت‌های واقعی با هماهنگی مسئولان پرورشگاه، یک اتاق از پرورشگاه انتخاب شد و قصه به شیوه گرین به کودکان موقعیت اول آزمایشی (قصه‌گویی) ارائه گردید. در موقعیت دوم آزمایشی (قصه‌گویی همراه با مجسمه‌سازی)، علاوه بر ارائه قصه‌های گروه اول به کودکان با آن‌ها درمورد قصه صحبت می‌شد و سؤالاتی نیز در ارتباط با قصه مطرح می‌گردید. پاسخ‌های کودکان در گروه به بحث گذاشته می‌شد. علاوه بر این به کودکان تکالیفی نیز داده می‌شد.

باشد. علاوه بر این ممکن است تکرار این داستان ها در زندگی آنها زمینه تعدیل کودک را فراهم کند (گرین، ۲۰۰۳). براساس دیدگاهها و نظریات دیگران، کودک با قصه از خودمداریهای خود رها می شود و انعطاف پذیر می شود. بنابراین ممکن است وقتی کودک از طریق قصه، درماندگی و زجر قربانیان پرخاشگری را تماشا می کند، به کاستن رفتارهای پرخاشگرانه خود بپردازد. همچنین، کودک از طریق هنر می تواند اضطرابها، ترسها، لذت و خوشی های خود را بیان کند و از همین طریق می تواند یاد بگیرد که چه طور در موقعیت های استرس زا به طور مثال امتحان، اضطراب خود را کنترل کند و به مرور نقاشی ها، از حالت ترس و اضطراب خارج می شود. نتایج مطالعات نشان می دهد، کار گروهی در کوتاه مدت، دشواری های رفتاری را اصلاح می کند، احساس درماندگی در امتحان را کاهش می دهد و همچنین توانایی مقابله با اضطراب امتحان را بهبود می بخشد.

بررسی ها در این پژوهش نشان داد، کودکانی که از امتحان وحشت دارند، اضطرابشان در مجسمه هایشان پدیداست؛ به طوریکه مجسمه هایشان کوچک بوده، در حاشیه کار می کنند، از رنگ های تیره استفاده کرده و ابعاد مجسمه های آنها یا خیلی کوچک و یا خیلی بزرگ است. سعادت و همکاران در تحقیق خود با عنوان به این نتیجه رسیدند که مشاوره انگیزشی نظام مند در کاهش اضطراب امتحان مؤثر است (۱۳۹۲). در حین قصه گویی سعی شد تا معنا و انگیزه ای خاص به مجسمه ها داده شود. نیومن (۱۹۹۷) معتقد است، در صورتی که پرخاشگری و اضطراب پیامدهای منفی را در برداشته باشد تداوم می یابد، زیرا در اغلب موارد کودکان پرخاشگری را از طریق تقلید یاد می گیرند؛ لذا به راحتی می توان با نشان دادن رفتار پرخاشگرانه یا اضطراب برانگیز و پیامدهای رفتار پرخاشگرانه و اضطراب برانگیز و پیامدهای آن در قالب شخصیت یا شخصیت های تبدیل شده برای کودکان در کاهش یا افزایش آن رفتار تأثیر گذاشت (نیومن، ۲۰۰۴). یافته دیگر پژوهش حاضر، وجود تفاوت معنادار در دو روش قصه گویی و قصه گویی همراه با بحث در کاهش میزان پرخاشگری کودکان و اضطراب امتحان می باشد. منابع گوناگون نشان داد که شیوه قصه گویی همراه با بحث در کاهش پرخاشگری و اضطراب اثربخشی بیشتری به نمایش می گذارد (چگنی، ۱۳۸۹؛ نصیرزاده، ۱۳۸۸). در لابه لای این یافته، باید به ماهیت ابهام گونه قصه و تخیلات اشاره کرد. با اشاره به این که هرکودکی در سطح درک خود می تواند نکات خاصی را از قصه برداشت کند و در

براساس نتایج بدست آمده از تحلیل کوواریانس با اندازه گیری های مکرر کاهش معناداری در میزان پرخاشگری کودکان مشاهده شد ($P < 0.01$).

جدول شماره ۳- آماره های توصیفی قصه گویی و قصه گویی همراه با بحث در مقیاس اضطراب امتحان در پیش آزمون و

پس آزمون گروه های مورد مطالعه

تعداد	انحراف استاندارد		میانگین		گروه	اضطراب امتحان
	پس	پیش	پس	پیش		
۱۱	۱/۱۹۴۹۱	۱/۰۴۶۰۰	۳/۰۵۴۵	۳/۱۰۹۱	کنترل	اضطراب امتحان
۱۱	۱/۳۲۸۰۲	۱/۱۲۸۱۵	۲/۸۱۸۲	۳/۵۴۵۵	قصه گویی	
۱۱	۱/۶۸۷۵۵	۱/۰۴۴۴۷	۱/۵۴۵۵	۳/۰۹۰۹	قصه گویی همراه با بحث	

همان طور که نتایج جدول شماره ۳ نشان می دهد، میانگین مقیاس اضطراب امتحان در پیش آزمون بین سه گروه چندان تفاوتی ندارد، ولی در پس آزمون سه گروه با یکدیگر تفاوت دارند.

جدول شماره ۴- خلاصه تحلیل واریانس مربوط به اثربخشی

قصه گویی بر اضطراب امتحان

منبع	متغیر وابسته	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	نسبت F	سطح معناداری	ضریب تعیین R^2
منبع مستقل	اضطراب امتحان	۲۵/۶۹۵	۲	۱۲/۸۴۷	۷/۰۶۷	۰/۰۳۳	۰/۳۹

براساس یافته جدول شماره (۴) روش قصه گویی با ($F = 7.067$ و $P < 0.05$) اثر معناداری بر کاهش میزان اضطراب امتحان داشته است.

بحث

نتایج پژوهش حاضر، نشان گر کاهش پرخاشگری و اضطراب امتحان کودکان پس از طی ۱۱ جلسه قصه گویی بوده است. علاوه بر این وجود تفاوت معنادار از لحاظ نشانه ها و میزان پرخاشگری و اضطراب امتحان و آزمون، آزمودنی ها نسبت به قبل از جلسه های درمانی در مقایسه با گروه کنترل یافته دیگر این پژوهش بود. این یافته را می توان از مناظر مختلفی مورد بحث قرار داد: شاید یک شیوه آن این باشد که قهرمان قصه به عنوان الگو عمل کرده و کودک به علت دوست داشتن قهرمان قصه و وجود یادگیری های مشاهده ای (مشاهده تقویت)، رفتارهای او را مورد تقلید قرار داده است (گوربان، ۲۰۰۲). در روش دیگر، کودک قصه را با توجه به خویشتن در ذهن خود شکل می دهد و این قصه ناگهان تبدیل می شود به قصه زندگی کودک و زندگی او را ترسیم می کند و رفتار کودک را هدایت خواهد کرد (گرین، ۲۰۰۳). این خودآگاهی می تواند اهمی برای خودتنظیمی و خودکنترلی در کودک

گنجاندن مفاهیم اصلی مثل کارآمدی و مسؤلیت‌پذیری و کنترل اضطراب، با تأکید بر اضطراب امتحان، در محیط مدرسه می‌تواند، کفایت اجتماعی را در خانه و خانواده و سازش و همکاری آنها را با همسالان افزایش می‌دهد. علاوه بر آن می‌تواند زمینه‌های تحول اجتماعی و اقتصادی و تحول طبیعی را تسهیل کند. در پژوهش‌های آتی در کنار استفاده از گروه‌های قصه‌گویی برای کودکان، والدین و سرپرستان و معلمان نیز مورد آموزش و درمان نیز قرار می‌گیرند. به نظر می‌رسد که استفاده از قصه‌گویی نه تنها برای کاهش پرخاشگری بلکه برای کاهش اضطراب، کاهش مؤلفه‌های رفتار افسرده وار مورد استفاده می‌شوند. استفاده از شیوه‌های درمانی دیگر همراه با قصه‌گویی می‌تواند برای کاهش پرخاشگری و اضطراب امتحان مؤثر باشد.

References

- Achenbach, T, Rskvrla, L 1384, *Manual forms of school-age Achenbach experience- based measurement system*. A translator enamel. Tehran: Organization of Exceptional Education, the Institute for Exceptional Children
- Ashtiani, M 1371, *Tales educational role*. Seminar presented research findings in Prvrsh.dbyrkhanh Education Ministry of Education and Research Council(Persian).
- Amin peasants, N, AndParirokh, M 1382, analyzed the content of the story book suitable for children in the age group of medical literature approach, *Journal of Library and Information Science*, No. 24, Pp. 19 - 53(Persian).
- Bazargan, Z, Sadeghi, N, Gholamali, M, Check the status of verbal violence in schools in Tehran, *Journal of Psychology and Educational Sciences*, thirty-second year Number 1, Pp1-28 (Persian)
- Bernstein GA. *Anxiety disorders in children and adolescences*, a review of the past 10 years, 1996: 1110-1119
- Casas, J. F, Masher. M 1997, *Relational and Overt aggression in preschool*. Developmental psychology , NO.33, Pp.579-588
- Cook, J.W , Taylor, L, Silverman, P 2004, *The application of therapeutic storytelling techniques with preadolescent children: A clinical description with illustrative case study*. Cognitive and
- واقع برداشت هر فرد از قصه می‌تواند کاملاً فردی باشد؛ همچنین اطلاعات منتقل شده به خواننده یا شنونده قصه ممکن است درست فهمیده نشود یا به غلط تفسیر شود یا حتی تحریف گردد و یا با توجه به تجربیات فردی خواننده ارئه گردد (گوردن، ۱۹۹۰). به خصوص هنگامی که این قصه‌ها برای جمعیت بالینی پرخطری مانند کودکان به کار گرفته می‌شود، درمانگر به کودک کمک می‌کند تا قصه را که به خودی خود در نیافته، متوجه گردد. ضمن آنکه بحث کردن در مورد قصه، یک آموزش مستقیم را برای او فراهم می‌کند (گوردن، ۱۹۹۷). در این مورد می‌توان تأثیر شرایط اجتماعی، اقتصادی و عوامل تأثیرگذاری چون زندگی در پرورشگاه و در بین همسالان و گاهی بروز رفتارهای نامناسب و پرخاشگرانه در پرورشگاه می‌تواند افزایش و ایجاد پرخاشگری و همچنین اضطراب و مخصوصاً اضطراب امتحان، را تسریع کند. از سوی دیگر در مطالعات پیگیری و ارزیابی از پرخاشگری کودکان پرورشگاهی اثربخشی قصه‌گویی همراه با بحث در کاهش پرخاشگری رابطه‌ای، جسمانی توسط معلمان بیشتر گزارش شده است. همچنین هنگامی که اضطراب کودکان توسط سرپرستان پرورشگاه مورد ارزیابی قرار گرفت اضطراب کمتری را تجربه کردند. به نظر می‌رسد وجود تعداد بیشتر الگوهای پرخاشگرانه در محل زندگی (پرورشگاه) باعث بروز هرازگاهی رفتارهای پرخاشگرانه بیشتری نسبت به مدرسه (محیط آموزشی) می‌شود. پژوهش حاضر با توجه به ضرورت مداخله برای کاهش و کنترل پرخاشگری کودکان و بالارفتن میزان اضطراب این کودکان در رویایی با مشکلاتشان و اهمیت آن در جامعه مداخله برای برگرداندن کودک به فضای اجتماعی، تعامل با همسالان، قصه‌گویی از ورود آنان به گروه‌های ضداجتماعی و نیز کاهش خشونت و پرخاشگری و اضطراب بر گروه‌های همسن و... است (چگنی، ۱۳۸۹). رفتار پرخاشگرانه آزمودنی‌ها در گروه قصه‌گویی، در مقایسه با گروه کنترل تفاوت معناداری نشان داد و همچنین قصه‌گویی همراه با بحث تفاوت معناداری با گروه قصه‌گویی داشت. براساس نتایج پژوهش حاکی از تأثیر شیوه قصه‌گویی و قصه‌گویی همراه با بحث در کاهش پرخاشگری و اضطراب امتحان کودکان بود و نیز با توجه به علاقه و گرایش کودکان به قصه و تأثیر پذیری کودکان از قصه و همچنین ماهیت آموزشی و جذاب قصه برای قصه به نظر می‌رسد، برنامه قصه‌گویی به عنوان یک برنامه پیشگیری اولیه و آموزش پایه‌های در مدارس ما می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد.

- Forgan, J. W, Gonzalez-DeHass, A. R 2004, *How to infusesocial skills training into literacy instruction*. Teaching ExceptionalChildren, Vol.36, No.6,Pp. 24–30.
- Green, A 1927, *art of storytelling, translation pour Friday*, T.thran, Abjd, Pp. 148- 149.
- Galdard, K 1389, *principles and techniques of consultation with children*, translation Barabadi; H.thran. Parent-Teacher Organization
- Goodvin, T, Pacy, K, 2003, children violence preventionin preschool setting, *Journal of child and adolescence of psychiatric nursing*, No.16, Pp.52-59
- Gordon. B. S 2004, *Cognitive – Behavioral therapy for anger in children and adolescence a meta analysis*, aggression and violent behavior.Pp:247-269
- HasanleeK. Heydari, M 1385, Taking advantage of native mythology in the story, *Journal: Humanities and Social Sciences*, University of Shiraz, No.48,Pp. 85- 100
- Heffner, M 2003. *Excremental support for the use of story telling to guide behavior: The effect of story tellingonmultiple and mixed ratio (FR)/ differential reinforcement of low rate (DRL) schedule responding*. Unpublished Doctoral Dissertation, West Virginia University
- Heidi, L, Tussing, M.S.W, Deborah, P, etal 2001, Helping Adolescents Copewiththe Mental Illness of a Parent Through Bibliotherapy. *Child and Adolescent Social Work Journal*, Vol.18, No.6, Pp.455-469
- Heiman, T, PreeK 2003,*student with learning disabilities in primary schools*, Pp.248-258
- Hejazi, B 1384, *adbyat kids*. Tehran. Intellectuals and women's studies (Persian)
- Iaquinta, A, Hipsky, S 2006. *Practical Bibliotherapy Strategies for the Inclusive ElementaryClassroom Early Childhood Education Journal*.
- Karimi, A 1381, *social Psychology*. Tehran, Press Arasbaran (Persian).
- behavioral practice. Vol.11, No.2,Pp. 243-248.
- Chansky Tamar. Freeing your child from obsessive- compulsive disorder, a breakthrough from program for parents and children,2000.
- Chaharmahali 1385, *The impact of social strategies in reducing behavioral disorders in children with stories published before Dbstany*. payan a master. Allameh Tabatabaei University m(Persian)
- Crothers, L. M, Field, J. E, Kolbert, J. B, et al 2007, “*Relational aggression in childhood and adolescence: Etiology, characteristics, diagnostic assessment, and treatment*”. Counseling and Human Develoment, No.39, Pp.1-23.
- Creswell, C 2001. A case of soap therapy: *Using soap operas to adapt cognitive therapy for an adolescent with learning disabilities*. Clinical Child Psychology and Psychiatry, No. 6, Pp.307-315.
- Chegeni, G 1389, *An investigation of story telling approach on component physical & behavior & ADHD and conduct disorder and coping behavior decies*.
- David, L, Maureen, O, Montgomery, S, et al ,*Psychiatry and child and adolescent mental health [E] / Translation:*.
- Eskandari,M.R S. Karami. Dehestani, N 1386. *The effect of education on the concepts of science with storytelling - - Learn first-grade girl students of two educational Thran.sal 87. 86*.payan published a AllamehTabatabai University (Persian)
- Ericsson, M, Rosen, S 1386, *Narrative therapy* (Translation Gharachedaghi, AD), Tehran.
- Fairbairn, GJ 2002, *Ethics, empathy and storytelling in professional development*. Learning in Health and Social Care, Vol. 1, NO.1, Pp.22–32.
- Forgan, J. W 2002, *Using bibliotherapy to teach problemsolving*. Intervention in School and Clinic, Vol.38, NO.2, Pp.75–83.

- Ostrov JM, Godleski S, A 2009, Impulsivity-hyperactivity and subtypes of aggression in early childhood: *an observational and short-term longitudinal study Eur Child Adolesc Psychiatry*. Vol.18, No.8, Pp.477-483.
- Painter, J. T, Silverman, P. S, Cook, J. W 1999. *The effect of therapeutic storytelling and behavioral parent training on noncompliant behavior in young boys*. Child & Family Behavior Therapy, No.21, Pp. 47-66.
- Parker, J. G, Ashe, S, R 1993. Friendship & friendship Quality in middle childhood. *Link with peer group developmental psychology*. Pp. 611-621.
- Perrow, S 2008, *Healing stories for challenging behavior*. UK hawthorn press Phoenix Health Department Dr. Fariba Arabgol (Child and Adolescent Psychiatrist)
- Qabasy, the 1385, *Creative Drama - storytelling and children's theater*. Qatreh and University of Kerman.
- Rahmandoust, M 1381, *Storytelling, the importance and the way it is*. Tehran. Growth (Persian)
- Rubin, J.A, *Artful therapy*. New Jersey. John Wiley & Sons Inc. 2005
- Roshan, A 1385, *storytelling: how the story to help children benefit in solving the problems of life*. Translation Yazdani, B and Imad, d. Tehran growth (Persian).
- Saadat, M, Karimifard, P, Ghasemzadeh, A 1392, *Systematic training in reducing anxiety*, Education development Jundishapur University (Persian).
- Seyedi, T 1381, *The use of storytelling in the treatment of behavioral problems - emotional, exceptional education*, Pp. 43 - 35. (Persian)
- Silver, R 2007, *The silver drawing test and draw the story*, New York & London: Routledge.
- Shahim, S 1385, *revealing and relational aggression among school children*. Journal of Psychology and Psychiatry. Syzdhm.shmarh 3 years (Persian).
- Kaplan, Sadvk, B 1386, Summary of psychiatry, *translation Pour Afkari*, n. Tehran, Shahrabi.
- Kazden, A 1997, Conduct disorder across the life span. D. Cicchetti (Eds) *Developmental psychology Perspective on adjustment*, risk and disorder, Pp. 248-272.
- Kleinberg, G 1363, *What we learned from Congress about the legends and myths for children and adolescents*. 39 articles on Adbat children in Tehran. Children's Book Council. Pp 213- 214.
- Kaye D.L 2000, *Child and adolescent mental health*, Pp.200-229.
- Ladd, G, Burgess, k 1997, Charting the relationship trajectories of aggressive/non withdrawn, children during early grade school. *Child development*, No.70, Pp. 919-929.
- Matsuura, N, Hashimoto, T, Toichi, M 2009, Correlations among self-esteem, aggression, adverse childhood experiences and depression in inmates of a female juvenile correctional facility in Japan *Psychiatry Clin Neurosci*. Vol.63, No.4, Pp.478-485.
- MacDonald, As 2001, *the prevalence and effects of the test anxiety in school children*, Educational psychology, Pp.89- 98.
- Micheal, B 2000. "Drama, masculinity, and violence". *Research in Drama Education*, No.5, Pp.9-22.
- Moghaddam, M 1391, *The first International Congress of anxiety*, Shahid beheshti University.
- Mohammadi, M 1381, *Fantasy in children's literature*. Tehran, publishing days.
- Nasirzadeh, R 2009, *The effect of storytelling on aggression*, shiraz. (Persian)
- Newman, J, Nangle, D, Erdiery. C.A 2002, *Social skill training as a treatment for aggressive children*. Pp. 162-199.
- Orcutt, S. R 2002, A creative approach to helping children deal with anger: Developing a child book on anger management. *Unpublished Doctoral Dissertation*, Alliant International University.

- Teglasi, H, Rthman, L 2001, *Stories: A class room basal program to reduce aggressive behavior*, No.39, Pp.71-94.
- Watson, J 1980, *Bibliotherapy for abused children*. Sch Counsel, No.27, Pp. 204-208
- Warrior, M 1378, *aggression in children and how to deal with Tehran*. Dictionary vote
- Wojtalewicz, M. P 2004, *Examination of head storchildrens social competence and social cognitions after participating in a universal violence prevention program*. University of Florida
- Zipes,JD, creative storytelling. *Building community, changing lives*. Route DGE New York and.
- Schneider, P, andDube, Rv 2005. "*Story presentation effects on children's retellcontent*". Am J Speech Lang Pathol, No. 14 ,Pp. 52-60.
- Shapiro, J, Ross, V 2002, "Applications of narrative theory and therapy to thepractice of family". *Family Medicin*, No.34 , Pp.96-100.
- Shechtman, Z, Nasaraladin , D.B 2006, treating mothers of aggressive children: Areserch study, *international journal of group psychotherapy*, Vol.56, No.1,Pp. 93-112.
- Sukhodolsky, D. G, Kassinove, H, Gorman, B. S 2004. Cognitive-behavioral therapy for anger in children and adolescents: A meta-analysis. *Aggression and Violent Behavior*, No.9, Pp.247-269.
- Schilling, L 1382, *Theories of advice*. Translation Arian, Str. Tehran. Release of Data.

Effectiveness of Storytelling on decrease of Aggression and Test Anxiety in Boys orphanage in Rasht

GolnooshChegeni¹
MahboobeChegeni^{1,*}

¹: MSc in Clinical Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Islamic Azad University, Tonekabon Branch, Tonekabon, Mazandaran, Iran.

Abstract: The purpose of this study was an investigation of storytelling approach on aggression and test anxiety decrease of 8 year old boys orphanage in Rasht. Using a Quasi experimental, pre-test post-test-fallow up design with control group. a sample consisting of 20 elementary school boys were selected On the basis of the scores achieved from the scales of 34 elementary school children that they didn't accusations any psychotherapy and psychoanalysis treatment. (Parent & teacher form), the samples were placed randomly in 1 experimental and control groups. Then experimental groups participated in storytelling and storytelling and discussion for 7 sessions. Upon the completion of the training and after 1months Shahim aggression scale were administered as a post test and fallow up to 2 groups of mothers and teachers to investigate the effect of independent variable on dependent variable. Data were analyzed using repeated measures analysis of variance & MANCOVA parents in storytelling and discussion group reported a significant decrease in children's aggression and test anxiety This finding shows the efficiency of using story and its structure in training and treatment of children with aggression and test anxiety.

Keywords : storytelling, story, aggression and test anxiety, boys, orphanage

*Corresponding author: MSc in Clinical Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Islamic Azad University, Tonekabon Branch, Tonekabon, Mazandaran, Iran.

Email: psychologychegeni@yahoo.com